2-ŞÖBA · ÇORVAÇILIK VA HAYVONLAR MAHSULDORLIGI

JAYLAW SHARAYATINDA BAĠILIP ATIRĠAN JERGILIKLI ESHKILERDIŃ JÚN ÓNIMDARLIĠIN ANIQLAW

A.U.Toreshova[1], K.K. Aldashova[2], J.B.Yerimbetova[3]

Samarqand mámleketlik veterinariya medicinası, sharwashılıq hám biotexnologiyalar universiteti Nókis filialı[1,2]

Tashkent mámleketlik agrar universiteti[3]

DOI
10.66073/ReFocus-Conf/1311107

NASHR SANASI
13.11.2026 · Nukus

SAHIFALAR
509–512

NASHR HAMKORI
Research Focus
ISSN 2181-3833

IQTIBOS UÇUN Toreshova A.U., Aldashova K.K., Yerimbetova J.B. Jaylaw sharayatinda baġilip atirġan jergilikli eshkilerdiń jún ónimdarliġin aniqlaw // Veterinariya meditsinasi va çorvaçilikdagi dolzarb muammolar va ularning yeçimlari: xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik anjuman materiallari. – Nukus, 2026. – B. 509–512. – DOI: 10.66073/ReFocus-Conf/1311107

ANNOTATSIYA Maqolada Qoraqalpogʻistonning mahalliy echkilarining jun qirqimi va sifatini oʻrganish natijalari keltirilgan.

TAYANCH IBORALAR qirqim, jun uzunligi, boʻgʻozlik, jins, tola turlari, yoshi.

АННОТАЦИЯ В статье приведены результаты изучения настригов и качества шерсти местных коз Каракалпакии.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА настриг, длина шерсти, суягность, пол, типы волокон, возраст.

ABSTRACT This article presents the results of a study on the wool shearing and quality of local goats of Karakalpakstan.

KEYWORDS cut, wool length, pregnancy, gender, fiber types, age.

Kirisiw. Búgingi kúnge kelip dúnya júzinde eshki jetistiriw tarawın jedel rawajlandırıwda jańa nátiyjeli selekciya usıllarınan paydalanǵan halda eshkiler bas sanın kóbeytiwge ayrıqsha itibar qaratılmaqta. Jáhán azıq-awqat hám awıl xojalıǵı shólkemi FAO maǵlıwmatları boyınsha eshkiler sanı..." Qıtayda 171,0 million, Hindstanda 120,6 million, Pakistanda 47,0 million, Bangladeshte 34,5 million, Negeriyada 24,5 million, Sudanda 16,9 million, Iranda 16,8 million, Somalide 12,5 million, Braziliya hám Meksikada 10,5 million jáne Iranda 2,6 million bastan aslamdı quraydı." Házirgi waqıtta eshkilerdiń ónimdarlıq kórsetkishlerin jaqsılaw, olardı kóbeytiw, saqlaw hám qosımsha azıqlandırıwda jańa zamanagóy innovaciyalıq texnologiyalardı islep shıǵıw hám engiziw arqalı xalıqtıń dietalıq sút, gósh hám jeńil sanaattıń sapalı jún ónimlerine bolǵan talabın qanaatlandırıw dúnya kóleminde áhmiyetli mashqala sıpatında qaralmaqta.

Tájiriybe maqseti: Qaraqalpaqstan Respublikası Qaraózek rayonı jaylaw sharayatında jergilikli eshkilerdiń jún ónimdarlıǵın úyreniwden ibarat.

Tájiriybe wazıypası. Jergilikli eshkilerdiń jún ónimdarlıǵın, júnniń morfologiyalıq ózgesheliklerin jaylaw sharayatına baylanıslılıǵın anıqlaw.

Tájiriybe usılları: Ilimiy-izertlew jumısların orınlawda eshkilerdiń jún ónimdarlıǵın anıqlawda zootexnikada ulıwma qabıl etilgen metodlar qollanıldı. Maǵlıwmatlardı statistikalıq qayta islewde N.A.Ploxinskiydiń Ortasha arifmetikalıq mánisi (X), onıń qátesi (Sx), ózgeriwsheńlik koefficienti (Sv) usıllarınan paydalanıldı.

Eshki júni tiykarınan tiviti óziniń paydalı qásiyetleri menen burınnan belgili. Tivit óz salmaǵınıń 35% ke shekem suyıqlıqtı sorıp alıw qásiyetine iye bolıp, basqa haywanlardıń usınday qásiyetinen ústin turadi. [1].

Eshki jún talshıqlarında tiykarınan túgit eshkinin teri mayı menen toyınadı, Sonlıqtan ol derlik pataslanbaydı.

Eshki júniniń jáne bir áhmiyetli qásiyetlerinen biri júnniń ıssılıq ótkiziwsheńligi tómen dárejede. Eshki júninen tayarlanǵan kiyim-kenshekler deneniń qolaylı temperaturasın saqlap, suwıq yamasa ıssını ótkermeydi. Jazda bunday kiyimde ıssı hám qısta bolsa suwıq ótkermeydi. Kópshilik taraw ilimpazlarınıń pikirinshe, boyalmaǵan yamasa ximiyalıq qayta islenbegen tábiyǵıy eshki júni eń bahalı hám densawlıq ushın paydalı. Solay etip, ol óziniń kóplegen qásiyetlerin saqlap qaladı. [2,3].

Biziń tájiriybe jumıslarımızda jergilikli eshkilerdiń jún morfologiyası Qaraózek rayonı jaylawı hám eshkilerdiń tuwıw jası kesiminde úyrenildi hám usı tájiriybe nátiyjesinde alınǵan maǵlıwmatlar tómendegi 1-kestede ulıwmalastırıldı.

1-keste. Eshkilerdiń jún ónimindaǵı talshıq túrleriniń qatnası, (n=3), %

Jası			
	Túgit	Aralıq	Qılshıq
	$X \pm S_x$	$X \pm S_x$	$X \pm S_x$
1	70,6±4,3	8,7±1,1	20,7±1,2
3-4	69,2±3,9	9,4±1,3	21,4±1,4
6-7	67,3±32,7	10,2±1,3	22,5±1,6
1	69,0±4,0	9,4±1,4	21,6±1,6
3-4	67,4±3,5	10,4±1,5	22,2±1,7
6-7	65,9±3,2	11,3±1,6	22,8±1,9

Keste maǵlıwmatların salıstırıw arqalı tómendegi tiykarǵı nızamlıqlardı kóriwge boladı. Túgit talshıqlarınıń azayıwı eshkilerdiń jası úlkeygen sayın jún quramyndaǵı túgit talshıqlarınıń úlesi bir tegislikde kemeyip baradı. Mısalı, birinshi toparda 3-4 jaslı eshkilerde túgit talshıǵı 70,6% di qurasa, jası úlken toparlarda bul kórsetkish 69,2% hám 67,3% ge shekem kemeyedi. Ekinshi toparda da usınday tendentsiya gúzetildi yaǵnıy 69,0%, 67,4%, 65,9% boldı.

Aralıq hám qılshıq talshıqlarınıń ósiwi kerisinshe, jas úlkeyiwi menen aralıq hám qılshıq talshıqlarınıń muǵdarı artadı. Aralıq talshıqları birinshi toparda 8,7% teń 10,2%, al qılshıq talshıqları 20,7% ten 22,5% ósedi. Bul eshki jası úlkeygen sayın júniniń daǵallanıwın bildiredi.

 https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/1311107

Toparlar arasındağı parıqlar birinshi hám ekinshi topar arasında talshıq uzınlığında kishigirim ayırmashılıqlar bar mısalı, birinshi toparda túgit talshığı bir az kóbirek, al ekinshi toparda qılshıq hám aralıq talshıqları salmaqlı ráwishde az. Bul eki toparǵa kiretuǵın eshkilerdiń jınısına, bağıw jağdaylarına yamasa poroda ózgesheliklerine baylanıslı bolıwı múmkin.

Eshkilerdiń jas dáwirleriniń ózgeriwi jún talshıqlarınıń morfologiyalıq quramına tikkeley tásir etedi. Jas ılaqlar júninde túgit talshıqları kóbirek bolsa, jas úlkeygen sayın aralıq hám qılshıq talshıqlarınıń úlesi artıp baradı. Bul maǵlıwmatlar zootexniyada jún ónimdarlığın bahalaw hám qırqıw múddetlerin belgilewde áhmiyetli ilimiy tiykar bolıp xızmet etedi.

2-keste. Eshkilerdiń jún ónimdarlığındağı talshıqlardıń jinishkeligi, mkm

Jası	Túgit	Aralıq	Qılshıq
	$X \pm S_x$	$X \pm S_x$	$X \pm S_x$
1	14,4±1,1	31,7±2,4	80,7±3,1
3-4	16,6±1,2	35,2±2,6	82,1±3,6
6-7	15,1±1,2	36,4±2,7	82,0±4,1
1	14,9±1,3	30,4±2,5	86,7±4,1
3-4	17,4±1,3	35,9±2,7	89,6±4,3
6-7	21,9±1,4	36,4±2,9	92,8±4,6

Túgit talshıqlarınıń jinishkeligi birinshi topar jasına qaray 14,4 mkm, 16,6 mkm, 15,1 mkm átirapında ózgeredi. 3-4 jas aralığında túgit talshığı bir az qalınlansa 16,6 mkm), 6-7 jasqa kelip 15,1 mkm ge shekem qayta jinishkeledi. Ekinshi topar jas úlkeygeni menen túgit talshıqlarınıń jinishkeligi sezilerli dárejede artıp barǵanın kóremiz, 14,9 mkm, 17,4 mkm, 21,9 mkm. Bul ekinshi topardag'ı eshkilerde jas ótiwi menen túgit talshıqlarınıń juwanlasıwı jergilikli ózgeshelikke baylanıslı turaqlı túrde barǵanın bildiredi.

Aralıq talshıqlarınıń jinishkeligi hár eki topar ushında jas artıwı menen aralıq talshıqlarınıń jinishkelik kórsetkishleri artıp baradı, birinshi topar 31,7 mkm, 35,2 mkm, 36,4 mkm ekinshi topar 30,4 mkm, 35,9 mkm, 36,4 mkm. Aralıq talshıqları jas ılaqlarda jińishke bolıp, jası úlkeygen sayın eshkilerde juwanlasadı.

Qılshıq talshıqlarınıń jinishkeligi óziniń qásiyetine qaraǵanda eń juwan talshıq túri bolıp tabıladı hám jası úlkeygen sayın turaqlı túrde ósip baradı, birinshi topar 80,0 mkm, 82,1 mkm hám 82,0 mkm salıstırmali túrde turaqlı saqlanadı. Ekinshi topar 86,7 mkm, 89,6 mkm hám 92,8 mkm eshkilerde jas úlkeygen sayın qılshıq talshıqları sezilerli dárejede juwanlasıp daǵallasadı.

Joqarıdağı maǵlıwmatlar sonı kórsetpekte, eshkilerdiń júni ónimınde talshıq túrleriniń jinishkeligi (diametri) olardıń jas ózgesheliklerine tikkeley baylanıslı túgit talshıqları eń jińishke 14-22 mkm átirapında bolıp, júnniń jumsaqlığı hám sapasın támiyinleydi. Aralıq talshıqlar ortasha ólshemge iye 30-36 mkm. Qılshıq talshıqları eń qopal hám juwan 80-93 mkm bolıp, eshkiniń jası úlkeygen sayın ásirese ekihshi toparda olar juwanlasadı. Bul kórsetkishler eshkilerdiń jún sapasın bahalaw, poroda hám ónimdarlıq kórsetkishlerin ilimiy jaqtan tártipke salıwda áhmiyetli.

PAYDALANILǴAN ÁDEBIYATLAR

1. [https://dom-puha.ru/blog/otlichie-kozego-puha-ot-shersti].
2. [https://www.oviespana.com].
3. Rabbimov A., Xamroeva G.U., Bobaeva A.S., Bekchanov B., Djamolova U.Z., Toreshova A.U. [volume16issue48s – International Journal of Drug Delivery Technology] AGROBIOLOGICAL FEATURES OF ATRIPLEX CANESCENS IN CONDITIONS OF CARNABCHUL DESERT